

Μαριάννα Κορομηλά

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
από την εποχή του Χαλκού ως τις αρχές του 20ού αιώνα

Συμμετέχουν με άρθρα
Αλεξάντερ Αλεξίτζε ~ Οτάρ Λορντκιπανίτζε
Άννα Μπαλλιάν ~ Λουΐζα Πολυχρονίδου-Λουκοπούλου
Πέτρος Ν. Πρωτονοτάριος

ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΝΟΡΑΜΑ
ΑΘΗΝΑ 2001

© Μαριάννα Α. Κορομηλά, 1991, 2001

Έκδοση της Πολιτιστικής Εταιρείας ΠΑΝΟΡΑΜΑ www.apan.gr

Πρώτη έκδοση 1991, ISBN 960-85142-1-5

Δεύτερη έκδοση επαυξημένη 2001, ISBN 960-85142-9-0

Πρώτη ανατύπωση Μάιος 2002, Δεύτερη ανατύπωση Νοέμβριος 2002

Αγγλική έκδοση ανανεωμένη και επαυξημένη 2002, ISBN 960-87177-0-1

Το βιβλίο εκδόθηκε με την ευγενική χορηγία του Ιδρύματος «ΣΤΑΥΡΟΣ Σ. ΝΙΑΡΧΟΣ»

Εικόνα εξωφύλλου: «ΔΕΞΑΜΕΝΟΣ ΕΠΟΙΕ ΧΙΟΣ»

Χρυσό δαχτυλίδι με ενεπίγραφο σφραγιδόλιθο (χαλκηδόνιος λίθος), 5ου π.Χ. αιώνα. Βρέθηκε στο αρχαίο Παντικάπαιον (σημερινό Κερτς), στα Στενά του Κιμμερίου Βοσπόρου (Στενά του Κερτς, στην είσοδο της Αζοφικής, Ουκρανία). Μουσείο Ερμιτάζ, Αγία Πετρούπολη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ Από την πρώτη στη δεύτερη έκδοση, άνοιξη 1991-φθινόπωρο 2001	10
ΠΡΟΛΟΓΟΣ Η κόψη των μυκηναϊκών σπαθιών και η επιμονή των καθαγιασμένων τοπωνυμίων ...	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Ο Άξενος Πόντος	17-51
Ο Άξενος Πόντος των Άθλων 28 ~ Μύθοι, τοπογραφία και αρχαιολογική τεκμηρίωση 34 ~ Βόρεια της Καλιάκρας 49	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Η Προποντίδα ή Θάλασσα του Μαμαρά	53-74
Βυζάντιον-Κωνσταντινούπολις: τοπογραφία του ευρύτερου χώρου Η διφυής και δισυπόστατη Κωνσταντίνου πόλις	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Ο πολυώνυμος θρακικός Βόσπορος	75-81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Ο Εύξεινος Πόντος	83-314
Ο ποταμός Δούναβης: το ορόσημο 93 Ο ιερός Ίστρος και η μακρινή Ίστρια 102 Από τον Ίστρο-Δούναβη μέχρι τον Βόσπορο 109 ΘΡΑΚΗ Ταξιδεύοντας στον ευξεινοποντιακό ορίζοντα των θρακικών παραλίων 112 ~ Καταπονημένες πολιτείες, φθαρτά υλικά και αντοχές της μνήμης: Απολλωνία-Σωζόπολις και Μεσημβρία 124 ~ Αγκιάλη, Αγκιάλος και Αχελώ: η πυρπολημένη πολιτεία 146 ~ Η διείσδυση στο εσωτερικό της Θράκης και η απαρχή του εξελληνισμού των αρχαίων Θρακών 148 ~ Ο Αλέξανδρος στον Δούναβη, άνοιξη του 335 π.Χ. 151 ~ Η ιωνική Τόμις, βυζαντινή Κωνσταντία και Κωνσταντιανιά (σύγχρονη Κωνσταντία) 157 ~ Η πρωτοβυζαντινή Διοίκησης Θράκης 163 ~ Το βυζαντινό σύνορο και η άμυνα στον παρευξείνιο Δούναβη 164 Οι σκοτεινοί αιώνες 166 Και η Μικρά Σκυθία; 172 ~ Οι Βυζαντινοί επιστρέφουν στον Δούναβη 173 Από τις εκβολές του Δούναβη ως τα ριζοβούνια του Καυκάσου 176 Στις ανώνυμες και πολυσύχναστες ερημιές της σκυθικής στέπας 179 ~ Ολβία, η τρισευτυχημένη πόλη του Βορρά 195 ~ Η Χερσόνησος της Κριμαίας 211 ~ Ο Κιμμέριος Βόσπορος, το Παντικάπαιον και η βοσπορινή «πολυνησία»: τα στενά του Κερτς 216 ~ Η θάλασσα του Αζόφ 224 ~ Η βυζαντινή Χερσών 231 Τα ορεινά τείχη του Νότου: ο Πόντος	243-283
Εκατό ποντιακές γενιές και τρεις προσφυγικές 247 ~ Τραπεζούντα 253 ~ Άγιος Θεόδωρος Γαβράς 263 ~ Η Αυτοκρατορία των Μεγάλων Κομνηνών της Τραπεζούντας: 1203/4-1461 264	
Η ανατολική πλευρά του Εύξεινου Πόντου: ο Καύκασος	284-314
OTAR LORDKIPANIDZE, Οι Έλληνες στην Κολχίδα (μετάφραση από τα αγγλικά Ιωάννα Φωκά) 288-295 Το Βασίλειο του Πόντου ή Βασίλειο των Μιθριδατών 296 ~ Οι Ρωμαίοι στην Κολχίδα 297 ~ Η Ορθόδοξη και φίλη Γεωργία 299 ALEXANDER ALEXIDZE, Μάρθα-Μαρία: μια εξέχουσα φυσιογνωμία στην ιστορία του βυζαντινού και γεωργιανού πολιτισμού (μετάφραση από τα γαλλικά Ιωάννα Πετροπούλου) 306-314	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ Η Μαύρη Θάλασσα (1453-1829)	314-370
Η Κωνσταντινούπολη 319 ~ Η Βλαχία και Μολδαβία 330 ~ «Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο» 331 ~ Από την Ηγεμονία της Μολδαβίας έως τις Ποντικές Άλπεις 335 ANNA ΜΠΑΛΛΙΑΝ, Αργυρούπολη-Gümüşhane 338-349	

Η Ξενιτιά 350 ~ Σαν τα διαβατάρικα πουλιά 359 ~ Η Ελλάδα του Ιώσηπου και η «πατρίδα» της Σμαράγδας 365 ~ Superbia Graecorum και η Ελληνική Ιδέα, ρωσική επέκταση και το «ευξεινοποντιακό» όνειρο της Τσαρίνας 367

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ Το Χρυσόμαλλο Δέρας 371-418
Ανατολικό Ζήτημα και «Τανζιμάτ» (1839-1878), πληθυσμιακές αλλοιώσεις και δημογραφικές ανακατατάξεις 382 ~ Η ανέλιξη του μαυροθαλασσίτικου Ελληνισμού 386 ~ Κοινωνική και συντεχνιακή οργάνωση 387

»»»»»»»»»»»» ΛΟΥΪΖΑ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΟΥ-ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ, Αρχαιότητες και αρχαιολογία στα θρακικά παράλια της Προποντίδας 396-398

Η παιδεία της Ρωμιούσνης υπό τη σκέπη, την καθοδήγηση και την εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου 399 ~ Το απαύγασμα του ευξεινοποντιακού κόσμου 407 ~ Το ρωσικό Κυβερνείο του Κάρος (1878-1918) και οι 75.000 Πόντιοι Καρσλήδες 410 ~ Ο Αξενος Πόντος 412

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ, Η Νομισματοκοπία της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντος 420-426

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Η παραδουνάβια Βραΐλα 427-432

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ 436

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 438

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ 439

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 441-464

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 465-477

Αρχαιότητες και αρχαιολογία στα θρακικά παράλια της Προποντίδας

της Λουϊζας Πολυχρονίδου-Λουκοπούλου

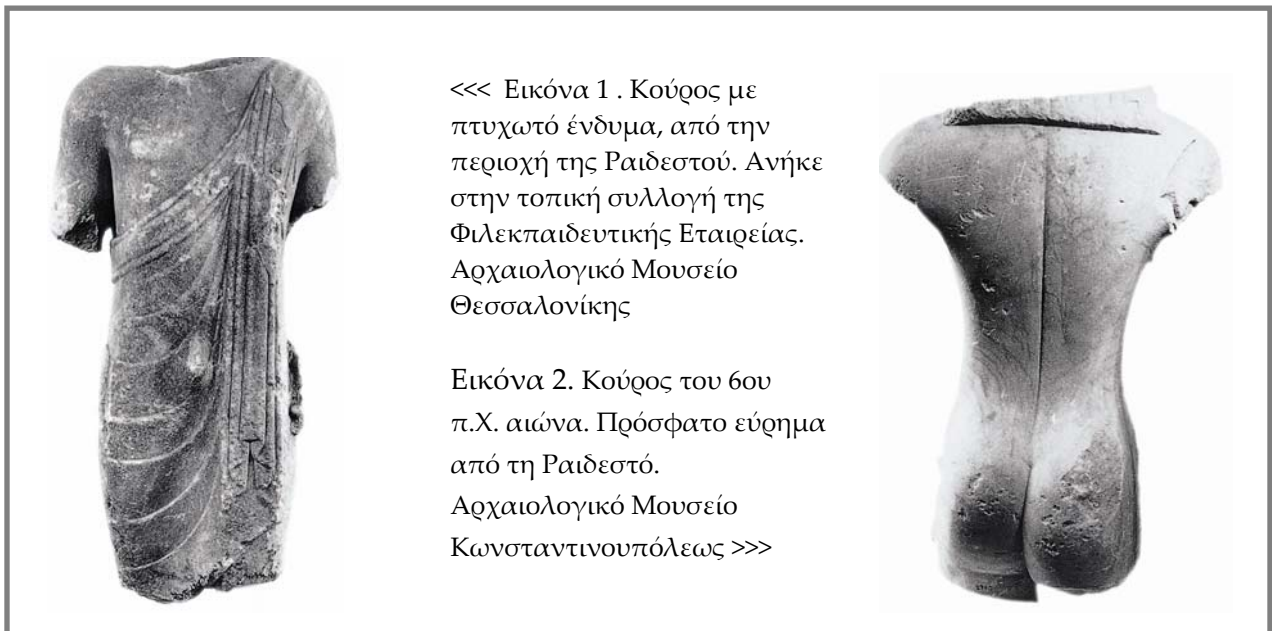
Τα θρακικά παράλια της Προποντίδας, μια από τις πιο μακρόβιες εστίες του Ελληνισμού, αποτελούν *terram incognitam* για τη συστηματική αρχαιολογική έρευνα. Η αιτία μπορεί ίσως να αναζητηθεί στη μεγάλη ιστορική και στρατηγική σημασία της περιοχής, που διατηρείται αμείωτη ως τις ημέρες μας. Πράγματι, αντίθετα με άλλες περιοχές της λεκάνης της Μεσογείου, που βρέθηκαν στο επίκεντρο της ιστορίας σε συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους, για να μεταπέσουν στην αφάνεια σε άλλες, οι ακτές της Προποντίδας, από τη Θρακική Χερσόνησο ως τον Βόσπορο, δεν έπαυσαν από την εποχή του Τρωικού πολέμου να διεκδικούν πρωτεύουσα θέση στην ιστορία των λαών εκείνων που επιδίωξαν να επεκτείνουν την επιρροή τους ή να επιβάλουν την κυριαρχία τους στις δύο ηπείρους, την Ευρώπη και την Ασία, και στις δύο θάλασσες, τη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο. Η στρατηγική αξία της περιοχής κορυφώθηκε ιδίως, αφότου ο Βόσπορος έγινε η καρδιά δύο οικουμενικών αυτοκρατοριών, της Βυζαντινής πρώτα και, από το 1453, της Οθωμανικής. Σήμερα, όπως και στο παρελθόν, οι δυνατότητες της έρευνας υποτάσσονται στις πολιτικές και στρατιωτικές προτεραιότητες.

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η τεράστια αίγλη και ακτινοβολία της Κωνσταντινουπόλεως κάλυψε το μεγαλύτερο μέρος της νοτιοανατολικής Θράκης, επισκιάζοντας οριστικά το αρχαίο της παρελθόν, και παρά την απουσία συστηματικών ανασκαφών, στην περιοχή διασώθηκαν αξιόλογες αρχαιότητες. Η μελέτη τους προσείλκυσε ενωρίς το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων μελετητών της Κλασικής Αρχαιότητας, με πρωτεργάτες τα μέλη της Association pour l'encouragement des études grecques en France, που ιδρύθηκε το 1867. Οι πολυάριθμες δημοσιεύσεις του A. Dumont, του Th. Homolle, του G. Seure, του P. Perdrizet και πολλών άλλων δίνουν το μέτρο του ζήλου τους.

Κατά την ίδια αυτή περίοδο, ωστόσο, η ιστορία των αρχαιοτήτων της Προποντίδας συνδέεται με έναν ιδιαίτερο τρόπο, με τη δραστηριότητα των Ελλήνων της Τουρκίας και των Μορφωτικών Συλλόγων, που αυτοί ίδρυσαν σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, με σκοπό τη διάδοση της εκπαίδευσης μεταξύ του ελληνικού πληθυσμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τη διάσωση της εθνικής τους κληρονομιάς. Το εύρος και η σημασία,

ιστορική, κοινωνική, επιστημονική, αλλά κυρίως εθνική, της κινήσεως αυτής, που εγκαινιάσθηκε το 1861 με την ίδρυση του *Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως*, δεν έχει ακόμη συνολικά αποτιμηθεί. Εδώ θα τονισθεί ιδιαίτερα η μεγάλη απήχηση που βρήκε η πρόσκληση του Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, και στην οποία ανταποκρίθηκαν οι περιφερειακοί και τοπικοί Σύλλογοι, για την περισυλλογή και απογραφή αρχαιολογικών μνημείων πάσης φύσεως, την ίδρυση μουσείων και συλλογών σε κάθε πόλη, ακόμη και για την αντιγραφή αρχαίων επιγραφών, την ίδια ώρα που η πολυδιάστατη επιστημονική δραστηριότητα επιστημόνων, μελών ή συνεργατών του Συλλόγου, επιχειρούσε να θέσει τις βάσεις και να συντηρήσει το διεθνές ενδιαφέρον για τη σπουδή της ιστορίας του τόπου.

Στις εκκλήσεις αυτές ανταποκρίθηκε από τους πρώτους ο *Θρακικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος εν Ραιδεστώ*, που ιδρύθηκε το 1871 και επιβίωσε ως το 1920, παρ' όλες τις αντιξοότητες που επεσώρευσε η ιστορική συγκυρία κατά την κρίσιμη καμπή του 19ου αι. και τις πρώτες δεκαετίες του 20ού. Ευαισθητοποιώντας τη «φιλαρχαιότητα» των ομογενών της περιοχής, κατόρθωσε γρήγορα να συγκροτήσει αξιόλογες συλλογές αρχαιολογικών ευρημάτων από διάφορες θέσεις της νοτιοανατολικής Θράκης.

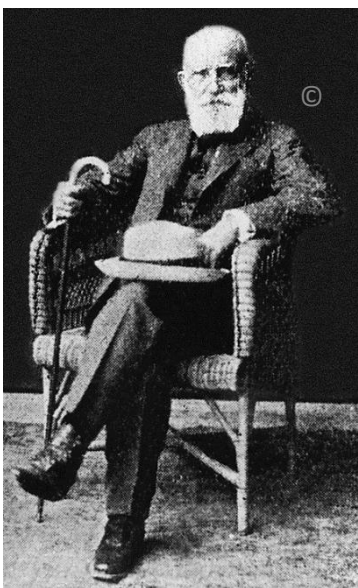

Μία ακόμη συλλογή ιστορικών τεκμηρίων και αρχαιολογικών θησαυρών δημιουργήθηκε την ίδια εποχή στη Σηλυμβρία, αυτή με ιδιωτική πρωτοβουλία, του εύπορου ομογενούς επιχειρηματία Αναστασίου Κ. Π. Σταμούλη. Αφοσιωμένος ιστοριοδίφης και ένθερμος πατριώτης, ο Σταμούλης εργάσθηκε για την υπόθεση της θρακικής αρχαιολογίας σε συνεργασία και σε συνεχή επαφή τόσο με Έλληνες όσο και με Ευρωπαίους ερευνητές, συγκρότησε μια σειρά από μοναδικές συλλογές (αρχαιοτήτων, νομισμάτων, μολυβδοβούλων), χρηματοδότησε αρχαιολογικές ανασκαφές στη Σηλυμβρία και οργάνωσε ένα αυτοσχέδιο, ευρύτατο αρχείο, όπου κατέγραψε με σχολαστική εμβριθεία στοιχεία και πληροφορίες για την ιστορία της Θράκης, από την προϊστορική αρχαιότητα ως τη σύγχρονή του εποχή.

Η άνθηση αυτή δεν κράτησε πολύ. Η αρχαιολογία αλλά και οι αρχαιότητες της νοτιοανατολικής Θράκης έπεσαν θύμα των πολιτικών και πολεμικών ανταγωνισμών στις αρχές του 20ού αιώνα. Πράγματι, αν οι πολεμικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου στάθηκαν ευκαιρία για μιαν ανασκαφή στη Θρακική Χερσόνησο από μέλη του Γαλλικού Εκστρατευτικού Σώματος (1915, Εσκή Χισαρλίκ, αρχαίος Ελαιούς), οι

εξελίξεις της ελληνοτουρκικής συρράξεως σήμαναν μεταξύ άλλων και το οριστικό τέλος των ελληνικών Συλλόγων, την έκλειψη του επιστημονικού τους ζήλου, τη διάλυση και τη διαρπαγή των αρχαιολογικών τους συλλογών. Κάποιες εξαιρέσεις δείχνουν την πραγματική σημασία που οι ομογενείς απέδιδαν στο περιεχόμενό τους.

Οι αρχαιότητες του Συλλόγου της Ραιδεστού, ή τουλάχιστον το σημαντικότερό τους μέρος, αποκαλύπτεται ότι μεταφέρθηκαν από τους Έλληνες πρόσφυγες ως εφέστιοι θεοί και παραδόθηκαν στο Μουσείο Θεσσαλονίκης το 1922. Και αν τα αρχαία της Συλλογής Σταμούλη, όπως και εκείνα του Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, παραδόθηκαν στους Τούρκους και διασκορπίστηκαν, μερικά από τα πολυτιμότερα κειμήλια αυτής της συλλογής, καθώς και μικρότερα σύνολα από πήλινα ειδώλια, νομίσματα και μολυβδόβουλα, ακολούθησαν την οικογένεια στην Ελλάδα και δωρίθηκαν σε ελληνικά μουσεία. Το ιστορικό αρχείο του Σταμούλη εξακολούθησε να εμπλουτίζεται με τη βοήθεια του γιου του Μιλτιάδη, μέχρι το 1957, οπότε παραδόθηκε στη φύλαξη της Ακαδημίας Αθηνών.

Εικόνα 3. Σηλυμβρία (Σηλυβρία / Silivri): οι αλευρόμυλοι του Αναστάσιου Σταμούλη, μισό αιώνα μετά την Έξωση των Ελλήνων και την υποχρεωτική Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Αρχές της δεκαετίας του 1970.

<<< Εικόνα 4. Ο Αναστάσιος Κ.Π. Σταμούλης, 1843-1934. Σπουδαία προσωπικότητα του θρακικού ελληνισμού, οραματιστής, συστηματικός, παθιασμένος αρχαιόφιλος και συλλέκτης, σοφός ιστοριοδίφης.

[Οι εικόνες 1-4 είναι από το αρχείο της συγγραφέως © Παραχωρήθηκαν από τη Λ. Π. - Λ. στο Πανόραμα για την πρώτη έκδοση του βιβλίου τον Νοέμβριο του 1990]

Ένας πρόχειρος απολογισμός δείχνει πως τα ίχνη περισσότερο από 70% του υλικού που είχε απογραφεί ή και μελετηθεί κατά τον 19ο αιώνα στις κυριότερες θέσεις της θρακικής Προποντίδας έχουν χαθεί. Οι απώλειες αυτές αντισταθμίζονται, χωρίς φυσικά και να αναπληρώνονται, από νέα, ευκαιριακά κατά το πλείστον, ευρήματα, που έφεραν στο φως έρευνες ή μελέτες Τούρκων ή Δυτικοευρωπαίων αρχαιολόγων στην ίδια περιοχή κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Ανασκαφές στο ιστορικό κέντρο της Κωνσταντινούπολεως και οικοδομικές εργασίες στη νέα Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου έφεραν στο φως πλούσια στοιχεία για τη ζωή της μεγαρικής αποικίας του Βυζαντίου.

Σπουδαία ευρήματα στις παρυφές της Ραιδεστού, στην Πέρινθο-Ηράκλεια και σε άγνωστες ως τώρα θέσεις της παραλιακής ζώνης και της πρόσχωρης ενδοχώρας, η δημιουργία νέων μουσείων στη Ραιδεστό (Τεκίρ Ντάγ) και στο Τσανάκ Καλέ αποτελούν ίσως ενδείξεις μιας «αναγεννήσεως» στον τομέα της επιστημονικής μελέτης της περιοχής, που αναμένεται ότι θα ρίξει νέο φως σε ποικίλες πτυχές της ιστορίας, της ιστορικής της γεωγραφίας, στον βαθμό που η πρόοδος των δημοσιεύσεων θα επιτρέψει την απρόσκοπτη προσέγγιση των δεδομένων από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα.

Λουΐζα Πολυχρονίδου-Λουκοπούλου

Κέντρον Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητος, Εθνικόν Ίδρυμα Ερευνών

Νοέμβριος 1990

[Σημείωση για την ανανεωμένη έκδοση του 2001. Μολονότι έγινε πράγματι μια σημαντική πρόοδος στα θρακολογικά της τουρκικής αρχαιολογίας μεταξύ 1990-2000, κυρίως στην παράλια ζώνη της Προποντίδας, ο απίστευτος ρυθμός της οικοδομικής έκρηξης αποδείχτηκε μέγιστος εχθρός. Τα φυτευτά παραθεριστικά συγκροτήματα, η επέκταση των πόλεων, η διάνοιξη δρόμων, έχουν προξενήσει σοβαρότατες αλλοιώσεις. Το περιβάλλον, φυσικό και ιστορικό, έχει πλήρως εξολοθρευτεί.]

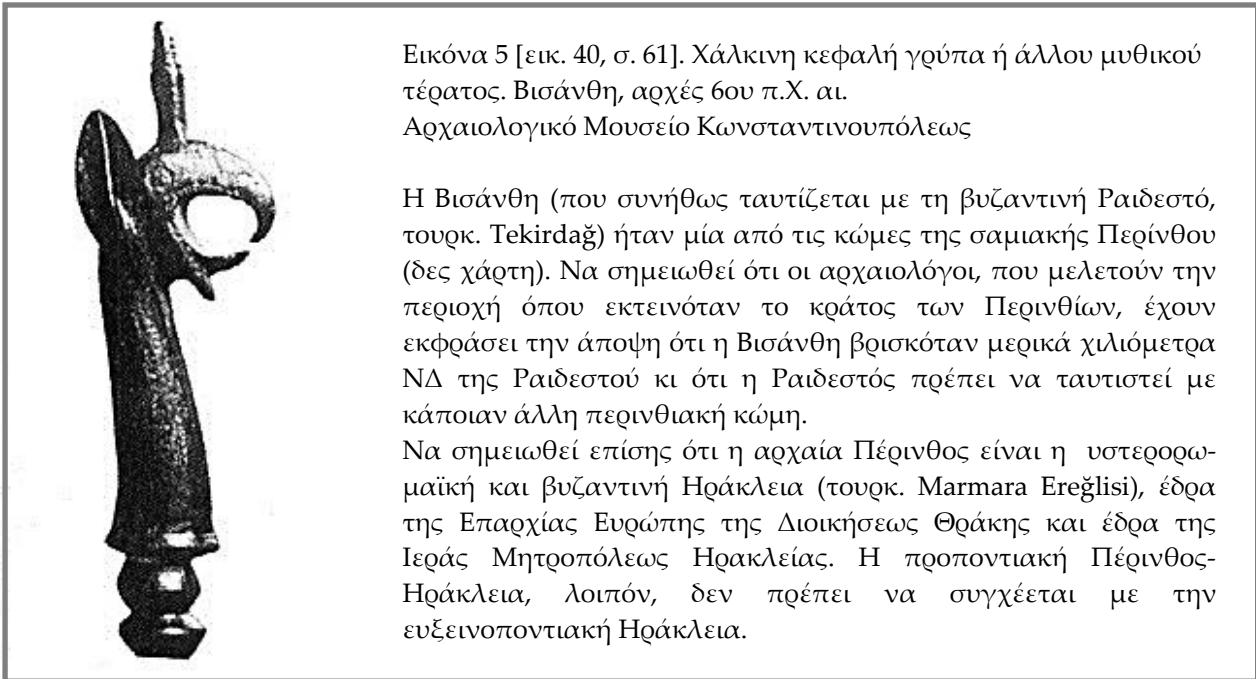
ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑ

ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ: 700 - 300 π.Χ.

(χάρτης 9 από τη σ. 63 της έκδοσης)

Αιολικές αποικίες • αποικίες τής Μιλήτου ♦ Μεγαρικές αποικίες * Σαμιακές αποικίες ● 'Αθηναϊκές αποικίες ▲

Εικόνα 5 [εικ. 40, σ. 61]. Χάλκινη κεφαλή γρύπα ή άλλου μυθικού τέρατος. Βισάνθη, αρχές 6ου π.Χ. αι.
Αρχαιολογικό Μουσείο Κωνσταντινουπόλεως

Η Βισάνθη (που συνήθως ταυτίζεται με τη βυζαντινή Ραιδεστό, τουρκ. Tekirdağ) ήταν μία από τις κόμεις της σαμιακής Περίνθου (δες χάρτη). Να σημειωθεί ότι οι αρχαιολόγοι, που μελετούν την περιοχή όπου εκτεινόταν το κράτος των Περινθίων, έχουν εκφράσει την άποψη ότι η Βισάνθη βρισκόταν μερικά χιλιόμετρα ΝΔ της Ραιδεστού κι ότι η Ραιδεστός πρέπει να ταυτιστεί με κάποιαν άλλη περινθιακή κόμη.

Να σημειωθεί επίσης ότι η αρχαία Πέρινθος είναι η υστερορωμαϊκή και βυζαντινή Ηράκλεια (τουρκ. Marmara Ereğlisi), έδρα της Επαρχίας Ευρώπης της Διοικήσεως Θράκης και έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Ηρακλείας. Η προποντιακή Πέρινθος-Ηράκλεια, λοιπόν, δεν πρέπει να συγχέεται με την ευξεινοποντιακή Ηράκλεια.

Στο Συνοδευτικό Υλικό – Κείμενα: θα βρείτε άρθρα και κανονισμούς συλλόγων σχετικά με την ίδρυση και τις δραστηριότητες ορισμένων από τους φιλόμαχους, φιλόμουσους και φιλεκπαιδευτικούς θρακικούς συλλόγους, αλλά και για την ανάγκη να ενταθεί το ενδιαφέρον που επισημαίνουν λόγιοι της Ρωμοσύνης τον 19ο αι., παρουσιάζοντας την σπουδαιότητα των άγνωστων έως τότε αρχαιοτήτων της Ανατολικής Θράκης, και καθώς και για τις γαλλικές ανασκαφές του 1915-1923 στον Ελαιούντα (στο νοτιότερο άκρο της Θρακικής Χερσονήσου / Χερσονήσου της Καλλιπόλεως / τ. Gelibolu Yarımadası, στα Δαρδανέλλια και σε μικρή απόσταση από τη Μάδυτο / Eceabat).

Το αρχαιότερο εύρημα από την πρώτη ανασκαφή των Γάλλων στη Νεκρόπολη του Ελαιούντος (1915): αλάβαστρο κορινθιακού τύπου με γενειοφόρο σφίγγα, 630-620 π.Χ. Αυτό, καθώς και αρκετά ακόμα αγγεία, προέρχεται από την πρώτη φάση της ζωής της πόλεως: την είχαν ιδρύσει άποικοι από την ιωνική Τέω (πόλη στα παράλια της Μικράς Ασίας), γύρω στο 650-630 π.Χ. Έναν αιώνα αργότερα, έγινε αποικία των Αθηναίων.

Η επόμενη γαλλική ανασκαφή (1920-23), περιορίστηκε και πάλι στη Νεκρόπολη. Βρέθηκαν 709 τάφοι, 390 ταφές σε πίθους και 319 σε σαρκοφάγους. Το σύνολο των κινητών αντικείμενων (κτερίσματα, κυρίως αγγεία) ήταν 1.500. Τα 1.200 βρίσκονται στο Μουσείο του Λούβρου και τα υπόλοιπα 300 στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κωνσταντινούπολης. Πολλά από αυτά ανήκουν στην Αρχαϊκή και την Κλασική εποχή.

Ελαιούς, 470-460 π.Χ. >>>>>>>>>
Αμαζόνα σε αττικό κάρναρο (θραύσμα).

Ενδεικτική βιβλιογραφία (επιλογή από τα Βιβλιογραφικά του βιβλίου *Οι Έλληνες στη Μαύρη Θάλασσα* σσ. 441-464)

– Louisa D. Loukourou, *Contribution à l'histoire de la Thrace propontique durant la période archaïque* (Μελετήματα 9· Κέντρον Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 1989).

– S. Casson, M.A., *Macedonia, Thrace and Illyria, Their relations to Greece from the earliest times down to the time of Philip son of Amyntas* (Greenwood Press, Publishers, Westport, Connecticut 1926), Μέρος Α' σσ. 3-283 και κυρίως κεφάλαιο V «The Thracian Chersonese» σσ. 210-228.

– John Boardman, *The Greeks Overseas...* (1980), κεφάλαιο VI σσ. 238-266· βιβλιογραφία για τον Εύξεινο Πόντο σσ. 280-282.

– B. Isaac, *The Greek Settlements in Thrace until the Macedonian Conquest*, στο «Studies of the Dutch Archaeological and Historical Society», τ. Χ, επιμ. Β. Η. Isaac / J.G.P. Best (E. J. Brill, Leiden 1986), κεφ. IV «The Thracian Chersonese and the Propontis» σσ. 159-214· κεφ. V «Byzantium and the Black Sea» σσ. 215-237.

Για το πλούσιο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ραιδεστού / Tekirdağ, τις ανασκαφές στην Πέρινθο-Ηράκλεια / Marmara Ereğlisi, στη Σηλυβρία / Silivri, στη Μάδυτο / Eceabat, στην Αίνο / Enez και σε άλλα παραθαλάσσια μέρη, αλλά και στα ενδότερα της Αν. Θράκης / Ευρωπαϊκής Τουρκίας: πλοηγηθείτε στους **Τόπους** του ψηφιοποιημένου Αρχείου της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα (ΑΠΑΝ), όπου θα βρείτε και νεότερη βιβλιογραφία.

«Μαούνα»

Καϊκι της Θάλασσας του Μαρμαρά και του Κατάστενου (Βοσπόρου)

(Ακτύλας Μήλλας, 1992)